

מוקד הסיוע לעובדים זרים

דו"ח שנתי 2006

צילום: אילן ספירא

צילום: שי בן אפרים

תוכן עניינים

04 I. פתח דבר

05 II. סחר בנשים

07 א. המאבק בתופעה

- 05 1. רקע
- 07 2. סיוע אישי
- 08 3. מאבק משפטי
- 08 4. פעילויות לחינוך הציבור

09 ב. בוחרות בחופש

- 09 1. סיוע פרטני
- 10 2. קורס העצמה כלכלית
- 10 3. פרסום והעלאת מודעות ציבורית
- 11 4. סיפורה של קטיה

12 ג. החוק החדש נגד סחר בבני אדם

13 III. מהגרי עבודה

13 א. מהגרי עבודה

- 13 1. סחר למטרות עבדות
- 13 2. רקע וסיפור אישי
- 16 3. סיוע פרטני
- 17 4. מאבק משפטי

18 ב. ילדי מהגרי עבודה

- 18 1. רקע
- 18 2. סיפורים

18 IV. פליטים ומבקשי מקלט מדיני

20 א. פליטים בישראל

- 20 1. רקע
- 20 2. מה עשינו

21 ב. פליטים סודאנים בישראל

- 21 1. רקע וסיוע פקטני
- 21 2. מאבק משפטי ופעילות ציבורית
- 23 3. סיפור אישי

24 ג. קטינים זרים בלתי-מלווים

- 24 1. רקע
- 25 2. מה עשינו
- 25 3. סיפור אישי

27 V. מוקד סיוע לעובדים זרים

- 27 א. ג'ואן קראוץ': דיוקנה של מתנדבת
- 28 ב. וועד מנהל, צוות ומתנדבים
- 29 ג. על מוקד סיוע לעובדים זרים
- 30 ד. תודות

חברים ותומכים יקרים,

• והם עשו זאת ביעילות מרשימה.

• מבקשי מקלט מסודאן מהווים אתגר חדש לארגוננו. גם בהקשר זה, מצאו עובדינו ומתנדבינו דרכים יצירתיות לשחרר בני אדם ממעצר קשה וממושך. לשם כך, גייסנו אישים ומוסדות בעלי שם, כולל הרב הראשי לשעבר מאיר לאו וארגון "יד ושם", והעלינו את הנושא הכאוב לכותרות העיתונים.

כתמיד, לא היינו מצליחים להגיע להישגים הללו ללא שותפים לדרך כמו קו לעובד, האגודה לזכויות האזרח בישראל, רופאים למען זכויות אדם, התוכנית לזכויות פליטים באונ' תל אביב, אמנסטי אינטרנשיונל, אשה לאשה - המרכז הפמיניסטי בחיפה, מסיל"ה, ורבים אחרים. זו ההוכחה לכך שכשעובדים יחדיו, גם הבלתי-אפשרי בהישג יד.

לסיום, תודה מיוחדת לעובדינו ומתנדבינו הנפלאים, המקדמים את זכויות האדם בישראל בתקווה ובמרץ. ברצוני גם לשגר ברכה מיוחדת לשבי קורזן, המנכ"לית המדהימה שלנו, לרגל הולדת בנה אורי. אחרונים חביבים, ברצוני להודות לתורמים ולחברי הארגון שלנו, שמאפשרים לנו לקדם את מטרותנו המשותפת: ישראל טובה יותר.

מרים דרמוני-שרביט

יו"ר העמותה

אני כותבת בשמחה ובתחושת גאווה את המבוא לדו"ח הפעילות השנתי של מוקד סיוע לעובדים זרים לשנת 2006. השנה האחרונה היתה עתירת הישגים מבחינתנו, כאשר הבולטים הם:

- מתנדבי הקו החם סייעו ל-4,100 פונים מ-79 ארצות. הם עמלו ללא לאות למען אוכלוסייה מהמחלשות בישראל, ועשו את עבודתם ביושר, התמדה, סבלנות ומקצועיות. ברצוני לנצל את ההזדמנות ולהודות כאן אישית לרכזת הקו החם, אמי סער, על עבודתה הנפלאה. אמי ומתנדבי הקו החם, הם הוכחה חיה לכך שקומץ אנשים מסורים בהחלט מסוגלים לחולל שינוי משמעותי בחייהם של רבים.

- לאחר ארבע שנות דיונים, בית המשפט העליון ביטל את ההסדר הכובל מהגרי עבודה למעסיקהם. השופטים הורו לממשלה לקבוע נוהל חדש שבו העובדים לא יהיו תלויים במעבידיהם לעניין מעמדם המשפטי. במהלך שנות הדיונים השקענו משאבים רבים באיסוף עדויות להשלכותיו הפסולות של הסדר הכבילה. בסופו של דבר, מילאו עדויות אלו תפקיד מכריע בשכנוע בית המשפט שרק ביטול ההסדר יאפשר למדינה להגן על כבודו של מהגר העבודה כאדם.
- השנה נוכחנו לדעת שבתחום הסחר בנשים, אולי יותר מאשר בכל תחום אחר, חינוך והעלאת מודעות הם המפתחות לשירוש התופעה. לפיכך, פיתחנו שיטות חדשניות ליידוע הציבור על צדו המכוער של הסחר בנשים.

- ממשלת ישראל החליטה להעניק מעמד חוקי לכ-700-600 ילדי עובדים זרים. מדובר בהישג עצום לאור מדיניות ההגירה הנוקשה מאד של ישראל עד כה. השקענו מאמצים רבים בעבודה עם הצעירים הללו, על מנת לספק להם כלים אפקטיביים להיאבק למען זכויותיהם בעצמם

וו. סחר בנשים

א. המאבק בתופעה

1. רקע

הסחר בנשים התפתח לתופעה רחבת היקף בישראל בשנות התשעים. בין היתר, בעקבות המשבר הסוצי-אקונומי בארצות מוצאן, נשים מברה"מ לשעבר הובאו לישראל לצורך ניצולן בזנות. ב-1998, כשהמתנדבים שלנו החלו לבקר בבתי המעצר, פגשנו את הנשים הללו. הן עוכבו כ"עובדות זרות בלתי חוקיות" בהמתנה לגירושן. אולם כשהקשבנו לסיפוריהן, הבנו שמצבן שונה בתכלית השינוי מזה של יתר מהגרי העבודה. הן חששו לשוחח איתנו; הן העדיפו פשוט לקבל בחזרה את דרכוניהן ולטוס הביתה מהר ככל האפשר. בכל זאת, נחשפו כמה פרטים מסיפור חייהן העגום: אונס, אלימות, השפלה ועוני מרוד. כשהצענו לייצגן, הן סירבו ואמרו לנו שהדבר יחשוף אותן לסכנה מצד סרסוריהן במדינות המוצא.

בשנים הראשונות למאבקנו בסחר בנשים, התמקדנו באיסוף מידע, ביצירת הד תקשורת, בייצוג נשים במאבקן על זכויותיהן ובעבודת לובי מול ועדת החקירה הפרלמנטרית של הכנסת למאבק בסחר בנשים. בשנת 2003, פרסמנו דו"ח נרחב בנושא, הראשון מסוגו, שהתבסס על 106 ראיונות עומק עם קורבנות סחר ומידע נוסף שנצבר במשך שנות פעילותנו.

לא זכינו לשיתוף פעולה משמעותי מצד הרשויות עד 2001, כשמחלקת המדינה האמריקאית פרסמה את הדו"ח הראשון שלה על סחר בבני אדם. דו"ח זה מדרג כל מדינה בעולם בהתאם למאמציה למאבק בתופעה. פרסום הדו"ח גם לווה באיום להשעות כל סיוע אמריקאי, מלבד סיוע הומניטארי, הניתן למדינות בדירוג הנמוך ביותר שלא ינקטו צעדים משמעותיים למאבק בסחר בנשים, שיקום קרבנותיו ומניעתו. באותה שנה ראשונה ומכרעת, דורגה ישראל בקטגוריה הגרועה ביותר, בין השאר בעקבות ראיונות עם עובדי המוקד, והדו"ח קבע שהבעיה כאן חמורה מאד בעוד שדבר לא נעשה

לפתרונה.

בעקבות זאת, החלה הממשלה להעביר תיקונים לחוק האוסר על סחר בבני אדם, אשר חקיקתו הושלמה בשנת 2006. נקודת מפנה נוספת נרשמה ב-2004, כשהממשלה פתחה מקלט לנשים שהוברחו למטרות זנות. פתיחת המקלט היתה אות לכך שהרשויות החלו להתייחס אל הנשים הללו כאל קורבנות, ולא כאל שותפות לדבר עבירה. הן החלו לקבל טיפול רפואי במימון המדינה, אשרות עבודה ושהיה, תמיכה פסיכולוגית והשמה בשוק העבודה. בה בעת, גילו הרשויות נכונות רבה יותר לקבל מאיתנו הכשרה בנושא הסחר. כיום, כל אשה שהוברחה ארצה למטרות זנות זכאית לייצוג משפטי מטעם המדינה, וכמעט כולן מועברות מייד למקלט, בלי שיאלצו לשהות קודם בבית מעצר. כתוצאה מכך, כיום נסחרות פחות נשים לישראל. אנו גאים על כך שמילאנו תפקיד מרכזי בהתפתחות אלו.

אולם למרות ההתקדמות הזו, כמה בעיות עוד נותרו בעינן. תעשיית המין ירדה למחתרת, עובדה שמקשה עלינו ועל הרשויות למצוא נשים שנלכדו במעגל הסחר. אנו מסייעים לנשים רבות שנמלטו מסרסוריהן בעבר, אך מעולם לא קיבלו כל סוג של סיוע או שיקום. כמה מהנשים הללו לוקות בבעיות בריאות חמורות או מוצאות עצמן לכודות במצבים מסוכנים. הרשויות עדיין סובלות מחוסר מודעות חריף, המתבטא בזלזול בנשים אלו. האכיפה לוקה בחסר, וכך גם הטיפול הרפואי לנשים שאינן מתגוררות במקלט. כמו כן, התפתח סחר פנים רחב היקף. אולם הבעיה החמורה ביותר עודנה אדישות הציבור, ובמיוחד הלקוח, שממשיך להזין את הביקוש למין בתשלום. מכיוון שכך, הרחבנו עד מאד את פעילויות החינוך הציבורי שלנו, כולל הרצאות. מאמצים אלה הגיעו לשיאם בפתיחת מרכז המשאבים בנושאי סחר בבני אדם והגירה ב-14 ביוני 2007 במשרדנו.

בית בושת בתל-אביב

2. סיוע פרטני

מתנדבי ועובדי המוקד:

- קיימו מאה ביקורים בבתי מעצר ו-21 ביקורים במקלט "מעגן" לקרבנות סחר.
- נפגשו עם 388 נשים וזיהו 77 קרבנות סחר לזנות.
- עזרו ל-34 נשים להגיש בקשה לשיכון במקלט.

הנחיה חדשה – מעבר ישירות למקלט. מזה שנים קראנו להעביר נשים ישירות למקלט מבלי לעצור קודם לכן. עבדנו בשיתוף עם עמותות הפועלות בתחום הסחר על ניסוח מסר משותף, העלינו את הסוגיה במפגשים ובהרצאות, ומסרנו עדויות מכלי ראשון בנוגע לחשיבות הסוגיה לקרבנות הסחר. באוגוסט 2006, נשאו מאמצים אלה פירות כשהמשטרה פרסמה הנחיה ולפיה קרבנות סחר יועברו ישירות למקלט "מעגן", ולא למעצר. ככלל, הנחיה זו מקוימת; בסוף 2006, למשל, המשטרה העבירה תריסר נשים ישירות למקלט.

עידן חלילי מ"מוקד סיוע לעובדים זרים" מרצה על סחר בנשים

נשים שהוברחו מבקרות במעצר. ביוני 2006, התחלנו לשתף שתי נשים המתגוררות במקלט "מעגן" בביקורינו בבתי המעצר. סברנו שבזכות נסיון האישי, ייקל עליהן לזהות נשים אחרות ולרכוש את אמונן. הן עזרו לנו מאד בבניית אמונן של העצורות ובעידודן ליצור קשר עם שירותי שיקום. אחת מהן תיארה את החוויה כך: "אם הייתי יכולה לומר דבר אחד לנשים שעדיין לכודות במעגל הסחר, הייתי אומרת שלפעמים כשאת בפנים נראה לך כאילו החיים האלה הם האופציה היחידה. אני גיליתי שזה לא נכון. אפשר לחיות אחרת." לדבריה, "באופן כללי, אני מרגישה שהחיים שלי מתקדמים לאט-לאט בכיוון הנכון. הביקורים בבית המעצר הם חלק חשוב מזה – הם עזרו לי להרגיש בטוחה יותר ביכולות שלי וחזקה יותר בכלל".

3. מאבק משפטי

ייצגנו את הנשים הבאות:

- בתה ואימה של קורבן סחר שנסחרה לישראל והתאבדה.
 - אשה שנפצעה קשה כשנמלטה מבית זונות בקפיצה מהחלון.
 - אשה שנאנסה בידי שוטר ולא זכתה לשום מענה משפטי.
- חמש נשים שנעצרו בניגוד לחוק.

הזכות לפיצויים. במאי קבענו תקדים משפטי חשוב כששופטת בית משפט מחוזי פסקה שאשה שהוברחה לארץ למטרות ניצול בזנות לא תידרש להוכיח שסרסוריה הסבו לה נזק גופני או נפשי ספציפי כדי לתבוע פיצויים; תחת זאת, הסחר עצמו יחשב עילה לפיצויים. מעבר למשמעות המעשית של פסיקה זו מבחינת היכולת לתבוע סוחרי אדם, היא גם מעבירה מסר ברור: סחר בנשים מהווה הפרה יסודית של כבוד האדם, הפרה הטעונה פיצוי.

סיוע בקבלת סעד משפטי. מחלקת הסיוע המשפטי במשרד המשפטים מייצגת כיום קרבנות סחר בתביעות אזרחיות. בכך היא ממלאת תפקיד מרכזי בהשגת סעד משפטי לקורבנות אלו. כדי שיוכלו להפיק תועלת רבה יותר מאפשרות זו שנפתחה בפניהן, ייצגנו שתי נשים בתביעות נזיקין נגד מבריח. אותו מבריח עמד בראש ארגון פשע שהביא נשים רבות לישראל, ונגזרו עליו 14 שנות מאסר. על אף עונש זה, שהיה חריג בחומרתו, הנשים קיבלו סכומי פיצויים נמוכים מאד במסגרת ההליך הפלילי. סברנו אפוא שיש טעם בהגשת תביעת פיצויים אזרחית נפרדת נגד המבריח. ב-24 בדצמבר פסק בית המשפט סכום תקדימי של פיצויים בסך 425,000 ₪ לכל אחת מהנשים.

4. פעילויות לחינוך הציבור

חינוך הלקוחות. ערכנו תחרות באינטרנט על עיצוב כרטיסים שנראים ממבט ראשון כפרסומות לשירותי מין, אך ממבט קרוב יותר מכילים מידע שחושף את המציאות הקשה של סחר בנשים וזנות. אלף עותקים מהעיצוב הזוכה הופצו במהלך 2006.

הרצאות. ב-2006, בעזרת 20 מרצים מתנדבים שגויסו ועברו הכשרה אצלנו, קיימנו בסך הכל 114 הרצאות, בנוכחות 4,300 בני אדם, ובין השאר:

- 52 הרצאות בבתי ספר ותנועות נוער
- 20 הרצאות לקבוצות של חיילים, כולל חיילי מג"ב
- 11 הרצאות לעובדי מדינה, כולל פקידים במשרד הפנים

הכרטיס שנראה כפרסומת לשירותי מין

מודעת פרסום למספר הטלפון של הקו החם לקורבנות סחר בנשים

ב. בוחרות בחופש

1. סיוע פרטני

בוחרות בחופש היא יוזמה משותפת למוקד סיוע לעובדים זרים, אשה לאשה - מרכז פמיניסטי חיפה, ואיגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ונפגעי תקיפה מינית. היוזמה, שהושקה באמצע 2005, נועדה לסייע לכל הנשים הנסחרות, ובכלל זה אלו הלכודות במעגל הסחר, ונשים שנמלטו בעבר והיום נזקקות לעזרה. פעילויות נוספות כוללות העלאת של מודעות הציבור לפרצופו המכוער של הסחר בנשים והגברת הרגישות למצוקת הקורבנות.

שיחות למוקד הטלפוני - ב-2006, קיבלנו בסך הכל 132 שיחות למוקד החירום הטלפוני. מתוך המתקשרים, 23 היו נשים שנסחרו לארץ למטרות זנות בעוד שיתר המתקשרים (109) כללו את הציבור הרחב, התקשורת, לקוחות, אנשים שחיפשו מידע ומתנדבים פוטנציאליים. כמה מהנשים הופנו לפרויקט דרך עמותות בארצות מוצאן, ודרך עמותות אחרות בארץ, שניצגיהן נפגשו עם הנשים בבתי מעצר או שמעו על מצוקתן ממקורות אחרים.

שירותים עיקריים שניתנו לנשים:

- תמיכה וייעוץ מתמשך במסגרת ההליכים הפליליים נגד המבריחים: 31 נשים
- חזרה מתואמת ובטוחה הביתה בשיתוף עם עמותות המסייעות לקורבנות סחר בארצות המוצא: 14 נשים
- מתן סעד משפטי לנשים בארצות המוצא: 10 נשים
- סיוע בקבלת מעמד חוקי: 6 נשים
- סיוע רפואי: 5 נשים
- מקלט זמני וסיוע דחוף: 4 נשים
- ייעוץ משפטי בתביעות אזרחיות: 3 נשים

קו חירום לקורבנות סחר בנשים
Информация и помощь
пострадавшим от торговли женщинами
в целях сексуальной эксплуатации

24 **054-3008036**

דף מידע לקורבנות סחר שמופץ בישראל וכן על ידי ארגונים בחו"ל

2. קורס העצמה כלכלית

ב-2006 השקנו קורס העצמה כלכלית לנשים שבמקלט "מעגן". הקורס נועד להכשיר את הנשים במיומנויות מעשיות של עצמאות כלכלית בשוק העבודה, ובה בעת לחזק את תחושת המסוגלות האישית שלהן. תכני הקורס כללו:

- כישורים מעשיים: הנשים רכשו מיומנויות חיפוש עבודה, למדו איך לנהל תקציב וכן מושגים בניהול עסקים, כמו שיווק.
- התפתחות אישית: הנשים למדו גלגות את תחומי ההתעניינות המקצועיים שלהן ועברו תהליך של הצבת מטרות.

הקורס כלל 13 מפגשים, שהתקיימו במשך שעתיים בכל שבוע. שתי מדריכות דוברות רוסית מעמותת "סביבה תומכת - המרכז לקידום נשים בעסקים" ליוו את תהליך הלמידה. הקורס גם לווה בתהליך הערכה. עודדנו את הנשים לבחור באחד משני כיווני למידה: השתלבות בשוק העבודה או פיתוח תוכנית עסקית משל עצמן. אלו שקיוו למצוא עבודה עברו הכשרה בחיבור קורות חיים, ראיונות עבודה וחיפוש עבודה. אלו שקיוו להקים עסק משלהן קיבלו סיוע בגיבוש תוכנית עסקית בת-קיימא. נשים רבות סיפרו לנו שבזכות הקורס, הן מודעות יותר למיומנויות ולתחומי העניין האישיים שלהן.

3. פרסום והעלאת מודעות ציבורית

בסוף 2006, פתחנו בפעילות תקשורתית אינטנסיבית לקידום המודעות לפרויקט בוחרות בחופש. הקמפיין כלל קליפים ששודרו בטלוויזיה, תשדירים ברדיו ופרסום באינטרנט. המטרה היתה כפולה: (א) להגיע לתודעת הנשים ולעודדן להתקשר לקו החירום; ו- (ב) לחנך את הציבור על סחר בנשים ולעודד אזרחים לסייע לקורבנותיו להיחלץ ממעגל הסחר.

וידאו קליפ: השתמשנו בקליפ של האו"ם שתורגם לעברית ולרוסית. הקליפ שודר בערוצים הבאים:

- 12 פעמים בערוץ 2 (26 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
 - 110 פעמים בערוץ 10 (26 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
 - 88 פעמים בערוץ 9 בשפה הרוסית (25 באוקטובר עד 11 בנובמבר)
- הקליפים שודרו במסגרת תשדירי השירות. הם גם שודרו בכל טיסות אל-על הנכנסות והיוצאות במשך חודש, החל מה-26 בנובמבר.

4. סיפורה של קטיה

קטיה (שם בדוי) היא ילידת מולדובה בת 23. היא הובאה לישראל, דרך מצרים, בגיל 17. סרסורה כלא אותה למשך ששה חודשים, ואנסה, עד שהמטרה פשטה על בית הזונות ועצרה אותה בעוון כניסה לארץ שלא כחוק. כיוון שפחדה מהסרסור (שאיים על משפחתה) ולא נתנה אמון במטרה, היא ברחה מהאכסניה שבה שוכנה מבלי למסור עדות. קטיה מצאה מקלט אצל לקוח לשעבר, שאתו התחתנה לפני שנתיים. כיום היא אם לתינוקת, ומתגוררת באזור המרכז עם משפחתה. יחד עם זאת, ליוותה אותה תחושה שטרם הצליחה להשאיר את חייה הקודמים מאחוריה. תחושה זו שבה והתעוררה באוקטובר אשתקד, כשראתה תשדיר על בוחרות בחופש בערוץ 10. התשדיר עודד אותה להתמודד בצורה פעילה יותר עם עברה, והיא התקשרה למוקד הטלפוני שלנו. כיוון שמצבה היה יציב יותר, עלה בידה של קטיה למסור עדות נגד סרסורה. עם זאת, עדותה לא היתה חיונית כיוון שהלה כבר נידון לעשר שנות מאסר. סייענו לה בדרכים אחרות. קישרנו בינה לבין המחלקה לסיוע משפטי במשרד המשפטים כדי שתיוצג בתביעה אזרחית נגד הסרסור. כמו כן אפשרנו לה להתחיל טיפול פסיכולוגי אצל פסיכיאטרית דוברת רוסית המתמחה בטיפול במקרים של אלימות מינית. למפגשים הטיפוליים הללו הייתה השפעה עצומה על חייה. כיום היא בטוחה יותר בעצמה ומוכנה לדבר גם על סוגיות שמטרידות אותה בחיי הנישואין. קטיה התקשרה אלינו כדי לספר לנו על השינויים בחייה. לדבריה, "לפני שהתקשרתי למוקד הסיוע, חשבתי כל הזמן על התקופה שהיו סוחרים בי. היה לי קשה להירגע ולהמשיך בחיים. מאז שיצרתי קשר עם המוקד, חיי השתנו לטובה. אני מרגישה טוב עם הכיוון של החיים שלי היום והרבה יותר תקווה לעתיד. בזכות בוחרות בחופש, מצאתי בעולם אנשים שאיכפת להם ממני ושרוצים לעזור לי". קטיה מתכוננת כיום לבחינה הפסיכומטרית כהכנה ללימודים באוניברסיטה. היא מקווה ללמוד קרימינולוגיה ומעוניינת לעבוד עם המטרה.

תשדיר רדיופוני: הפרויקט הפיק גם תשדיר לרדיו. התשדיר פנה לציבור הרחב, ובפרט לנהגי מוניות ולקוחות, לעזור לנשים להיחלץ ממעגל הסחר. התשדיר שודר בסה"כ 760 פעם ב-14 תחנות רדיו אזוריות במשך שבועיים בנובמבר.

פרסום באינטרנט: במשך שבועיים בסוף נובמבר, עשינו שימוש בהודעה קופצת [banner] באתרים ופורומים שבניהול Walla.

קמפיין העלאת מודעות. מתנדבי הפרויקט וארגונים נוספים ניהלו קמפיין אינטנסיבי להעלאת מודעות, במטרה ליידע את קורבנות הסחר על הפרויקט. הם חילקו עלונים בחנויות, בתי זונות ועסקים אחרים 58 פעמים בשש ערים שונות. עלונים חולקו גם באתרים בהם צפויים אזרחים להיתקל בקורבנות סחר, כמו תחנות מוניות, ובתי חולים, וכן בקרב עמותות אחרות בישראל ומחוצה לה. עלונים אלה נשלחו או נמסרו ביד 561 פעמים במהלך 2006.

ג. החוק החדש נגד סחר בבני אדם

- חוק חדש ומקיף נגד סחר בבני אדם עבר בכנסת בקריאה אחרונה ב-17 באוקטובר. החוק, שאושר ברוב גדול, מרחיב את הגדרת הסחר בבני אדם וכולל הגנות חשובות על הקורבנות. הוא משלים ומחזק חוקים קודמים נגד סחר בבני אדם למטרות זנות - כוחו העיקרי טמון בכך שהוא כולל את כל צורות הסחר בבני אדם, כולל סחר בעובדים, סחר באיברים וסחר בילדים. הנה כמה מחידושי העיקריים:
- עונשים דומים לאלה המוטלים על עבירות חמורות כמו אונס, כולל תקופות מאסר של 16-20 שנה לסוחרים.
 - הקמת קרן אליה יועברו כספי חילוט קנסות שהושטו על סוחרים ורכוש שהוחרם מהם בצו בית משפט. מחצית מכספי הקרן יוקדשו לשיקום הקורבנות, והיתר למניעה והבאה לדין.
 - הכרה בכך שפיצוי כספי הוא זכות יסוד של אנשים שהוברחו ארצה שלא כחוק. ביזמתנו נכלל בחוק סעיף ולפיו שופט שאינו מעניק פיצוי כספי לאדם כזה יידרש לנמק את החלטתו. כמו כן, בתיקים בהם הורה בית המשפט למבריחים לשלם פיצויים לקורבנותיהם, ואלה אינם עושים זאת, יוכלו הקורבנות לקבל פיצויים מהקרן, לכשתקום.
 - כל קרבנות הסחר יהיו זכאים לייצוג משפטי בתביעות אזרחיות ומנהליות במימון המדינה.
- החוק הינו יוזמה משותפת של חברת הכנסת זהבה גלאון ומשרד המשפטים, יוזמה שהתעכבה שוב ושוב מסיבות שונות. הדחף העיקרי לחקיקתו בא בעקבות הורדת הדירוג של ישראל בדו"ח הסחר בבני אדם של מחלקת המדינה האמריקאית לשנת 2006. הדו"ח בעיקר תקף את ישראל על חוסר המעש שלה בתחום הסחר בבני אדם שלא למטרות עיסוק בזנות.
- מילאנו תפקיד חשוב בהעברת החוק. ביחד עם ארגון קו לעובד, חיברנו חמישה ניירות עמדה שעסקו בסוגיות שונות הנכללות בחוק, כגון פיצוי, אשרות וסיוע משפטי, וחילקנו אותם לחברי ועדת חוקה, חוק ומשפט. כמו כן השתתפנו בכל ישיבות הוועדה ורבות מהצעותינו נכללו בחוק.

ו.ו. מהגרי עבודה וקטינים לא מלווים

א. מהגרי עבודה

1. סחר למטרות עבודות

בעוד שהשגנו התקדמות של ממש במאבק בסחר בנשים למטרת זנות, נרשמה עלייה בהיקף הסחר למטרות עבודות. בשנים 2001-2002, התמקד דו"ח הסחר בבני אדם של מחלקת המדינה האמריקאית בהברחת נשים לישראל למטרות זנות, אך לא הקדיש די תשומת לב לעלייה במספר מהגרי העבודה שהוברחו אף הם לכאן. יחד עם זאת, דו"חות מאוחרים יותר שיבחו את ישראל על ההתקדמות שנרשמה במאבק בסחר לזנות, ובה בעת התייחסו לכשלונה של ישראל בהתמודדות עם בעיית הסחר למטרות עבודות.

בדו"ח השנתי האחרון, ירד הדירוג של ישראל מ"דרגה 2" ל"רשימת האזהרה" [tier two watch list], בעיקר בשל ההתעלמות מקיומו של סחר במהגרי עבודה למטרות עבודות. בעקבות הורדה זו בדרגה, העבירה הממשלה באוקטובר אשתקד חוק מקיף נגד סחר בבני אדם שחשיבותו העיקרית טמונה בכך שהוא אוסר על סחר למטרות עבודות.

כיום, סחר זה הוא אתגר משמעותי ביותר שעמו נדרשת המדינה להתמודד. על אף החוק החדש, עד כה לא הוגשו תביעות כלשהן נגד סוחרים למטרות אלו עובדים, וקורבנותיהם אינם זוכים לסיוע ממשלתי. תחת זאת, קורבנות סחר בבני אדם עודם מעוכבים לחקירה בטרם הובררה זהותם. הישגים כבירים הושגו במאבק בסחר בנשים, בפרט בכל האמור בזכויות הקורבנות ובאכיפת החוק. בהיותנו העמותה היחידה בישראל המסייעת לשתי האוכלוסיות באופן פעיל, בכוונתנו לנצל את הידע והמומחיות שצברנו במשך השנים בתחום כדי לשפר את מצבם של מהגרי עבודה שנפלו קורבן לסחר למטרות עבודות.

2. רקע וסיפור אישי

רקע. ב-2006, המשיכה הממשלה במדיניות גירוש מהגרי העבודה שכבר נמצאים בישראל, ובמקביל המשיכו חברות כוח האדם לגייס עובדים חדשים בחו"ל. הונפקו כ-87,000 אשרות עבודה, כולל 44,000 בענף הסיעוד, 29,000 בחקלאות ו-12,000 בבניין.

היקף הפעילות של מינהלת ההגירה, יורשתה של היחידה לליוי זרים במשטרה, השתנה עד מאד בארבע השנים מאז הקמתה (ר' טבלה 1). בשנים הראשונות, בזכות תקציב מנופח וכוח משטרתי חזק, הצליחה המינהלת לעצור ולגרש רבבות מהגרים. עם זאת, מאז צנחו המספרים לרמתם בטרם הקמת המינהלת. יש לכך כמה סיבות, ביניהן מדיניות ממשלתית חדשה של הסדרת מעמדם של פועלי הבניין, עתירות משפטיות שממתנות לדין ושינויים באוכלוסיית המהגרים בישראל.

מהגרי עבודה מסין ביריד תעסוקה שארגן "מוקד סיוע לעובדים זרים" ליד כלא מעשיהו

טבלה 1: היקף פעילותה של מיונהלת ההגירה בשנים 2003 ו-2006*

2006	2003	אינדיקטור
5,000	18,000	גירושים
90 מיליון ₪	120 מיליון ₪	תקציב
383	480	מס' שוטרים
550	1,300	מס' המיטות בבית המעצר

* הטבלה מבוססת על נתונים ממשלתיים.

לאור המצב הקיים, השתנה במידת מה המנדט של מיונהלת ההגירה. שוטרי המיונהלת החלו לגלות נכונות גוברת לקבל ממוקד הסיוע לעובדים זרים תלוונות על עבירות נגד עובדים, ובכמה מקרים, גם לחקור תלוונות של עובדים שפנו אלינו.

גם אופי עבודתנו השתנה. ב-2006, הקדשנו מאמץ רב לקדם את ענייניהם של מהגרי עבודה מעטים, מבשנים עברו, שתיקיהם היו מורכבים והצריכו השקעת זמן משמעותית. היו אלה קטינים בלתי-מלווים,

הוצא נגדו צו גירוש. בבית המעצר, הסכים דיין בית הדין לביקורת משמורת לשחררו כדי לתת לו הזדמנות למצוא עבודה חוקית. כאן נכנסנו אנו לתמונה. עזרנו לו להגיש במשטרה תלונות נגד הסוכן שהביא אותו לישראל, נגד הסוכנת שמצאה לו עבודה בישראל ונגד המעביד שהתעמר בו. עקבנו אחר החקירה במקרה שלו, עזרנו לו לקבל אורכה נוספת לחיפוש עבודה ועזרנו לו למצוא מעסיק חדש. ה', מצדו, מצא עוד עשרה עובדים שנפלו קורבן לאותו הסוכן בהודו. בעידודו, הם חלקו איתנו את סיפוריהם. במהלך התקופה הזו ה' לא קיבל מהמדינה כל סיוע משפטי או סוציאלי. בעת כתיבת שורות אלו, טרם הוגשו כתבי אישום נגד הפושעים שפגעו בו.

ב-2006, זיהה המוקד וסייע ל-19 מהגרי עבודה שהגיעו לישראל כחוק עם אשרת עבודה ואיבדו את מעמדם החוקי באופן כמעט מידי, בין אם משום שמעבידיהם לא היו קיימים כלל, סירבו להעסיקם או (במקרה של עובדי סיעוד) נפטרו. עקב נטל החוב הכבד, הם הסכימו לעבוד בתנאים שגבולו בעבודות על מנת להשיב לעצמם את מעמדם החוקי בישראל.

אנשים כמו ה' ראויים לקבל מעמד חוקי ואישור עבודה, שעה שהם ממתנינים לתוצאות החקירה בעניינם, ואנו נפעל ללא לאות לקידום זכויותיהם של אחרים במצבם.

מבקשי מקלט מדיני ואזרחים זרים שהיו צפויים לחודשי מעצר ארוכים בהמתנה לגירוש כיוון שישראל אינה מקיימת יחסים דיפלומטיים עם ארץ מוצאם. אנו נתקלים גם במקרים רבים של אנשים שאינם קורבנות סחר על פי ההגדרה הצרה של החוק, אך בכל זאת מועסקים בתנאים של ניצול קיצוני הגובל בעבדות. סיפורו של ה' ממחיש מצב זה.

סיפורו של ה'.

ה' הוא מורה במקצועו. בהודו, מולדתו, הרוויח \$250 בחודש, סכום שלא הספיק לפרנסת משפחתו ובנו בן חצי השנה. משהוצעה לו עבודה חוקית בישראל בשכר של 700\$ בחודש, הוא קפץ אפוא על ההזדמנות. אפילו דמי התיווך הגבוהים שגבתה ממנו חברת כוח האדם, בסך \$10,000, לא הרתיעוהו. הוא לווה את הסכומים הנדרשים, ובתחילת שנת 2006 הגיע לישראל. עם הגעתו נדהם ה' לגלות שהמעסיק הרשום בדרכונו פשוט אינו קיים, ובשל כך הוא נעדר מעמד חוקי בישראל. ה' ניסה למצוא עבודה חוקית בסיעוד, אולם חברות כוח האדם סירבו לסייע לו, כיוון שהעדיפו עובדים חדשים מחו"ל על העמלות השמנות שהם משלמים.

לאחר חיפוש ממושך, איתר ה' סוכנות בהנהלת אשה פיליפינית הנשואה לישראל. היא הבטיחה לו עבודה חוקית תמורת עמלה בסך \$1,000. לאחר שעבד במשך חודש, נודע לה' ששתי משכורותיו החודשיות הראשונות (\$550 כ"א) יועברו ישירות לסוכנת כדי לפרוע את העמלה. גם בחודשים השלישי והרביעי לא קיבל שכר, ובחודש החמישי הוא קיבל \$250 בלבד. בחודש השישי, כשה' תבע את שכרו במפגיע, מעסיקו הכהו בראשו ואיים להרוג אותו אם לא יעזוב מייד. מובטל, וללא מעמד חוקי, שב ה' לחפש עבודה. בספטמבר 2006, לאחר תשעה חודשים בישראל, בהם הסתכם שכרו ב-\$250, נעצר ה' בידי מיהלת הגירה בעוון שהות בלתי-חוקית בישראל.

אך שסיפר את סיפורו לממונה ביקורת גבולות,

הלהקה הישראלית האתנית "בום פם" בהופעה בכלא מעשיהו בסילווסטר

3. סיוע פרטני

עובדינו ומתנדבינו...

- סייענו ל-4,100 פונים מ-79 ארצות.
- ביקרו 228 פעם בבתי מעצר.
- פגשו 2,090 עצורים וסיפקו להם מידע וסיוע.
- חילקו 2,500 כרטיסי ביקור.
- העניקו ייצוג משפטי שלא כעורכי דין [paralegal representation] ל-1,677 עובדים שהיו צפויים לגירוש.

חלק מהעבודה המשמעותית יותר של מתנדבינו כרוך בסיוע במעבר למעסיקים חדשים לעובדים שאיבדו את מעמדם שלא באשמתם, ובכל זאת הם צפויים לגירוש. ב-2006, סייענו ל-388 עובדים מתאילנד ומסין שהיו במצב זה. צ'יוואט סורנלום הוא עובד תאילנדי שכזה, זהה סיפורו.

צ'יוואט סורנלום הגיע לישראל בדצמבר 2004. הוא נשלח למעביד במושב, שם עבד שבעה ימים בשבוע, כעשר שעות ביום. מעבידו שילם לו בסביבות 102 ש"ח ליום - הרבה מתחת לשכר המינימום. יתר על כן, הוא לא קיבל תשלום עבור שעות נוספות או חופשות, וגם שכרו הזעום לא שולם במועד. מהרגע שבו החל סורנלום לעבוד במושב, הוחרם דרכונו. ב-1 באוגוסט 2006, הוא הועבר למעביד חדש. עם זאת, מעולם לא נמסר לו אם מדובר מעתה במעבידו החוקי, וגם דרכונו לא הושב לו.

זמן קצר לאחר מכן, נעצר סורנלום בידי מיינהלת ההגירה כיוון שלא הועסק על ידי המעביד הרשום בדרכונו. פגשנו אותו בבית המעצר, שם גולל בפנינו את סיפורו. מתנדב שלנו שלח למיינהלת מכתב בנוגע לדרכונו המוחרם, מכתב למשרד התעשייה, המסחר והתעסוקה בנוגע לשכר הזעום ששולם לו, ובקשה למשרד הפנים שיאתר בעבורו מעביד חדש. סורנלום זכה לנצחון נדיר: מעבידו נקנס על הלנת שכרו והוא קיבל את כל הכספים המגיעים לו. כמו כן הצלחנו להשיב לו את דרכונו ולהביא להשמתו אצל מעביד חוקי חדש.

4. מאבק משפטי

סקירה כללית. ב-2006, טיפלנו ב-41 עתירות בסך הכל (כולל עתירות בשם קטינים בלתי-מלווים, פליטים וילדים של מהגרי עבודה), 24 מתוכן חדשות; בכלל זה:

- בית המשפט העליון: 9 תיקים חדשים ו-14 תיקים מתמשכים.
- בית המשפט המחוזי: 14 תיקים חדשים ושני תיקים מתמשכים.

מדיניות הכבילה. בהתאם למדיניות הנוכחית, כל עובד שאינו מועסק על ידי האדם הרשום באשרת העבודה שלו נחשב "בלתי חוקי" ומסתכן בגירוש מידי, היו אשר היו הנסיבות שהובילו לסיום העסקתו. הדבר חושף מהגרי עבודה המעוניינים לשמור על מעמדם החוקי להפרות חמורות של זכויותיהם בידי מעבידיהם. ב-2002 הוגשה עתירה בידי הקליניקה לזכויות אדם של ביה"ס למשפטים באוניברסיטת תל-אביב בשם קו לעובד, מוקד סיוע לעובדים זרים וגופים נוספים בדרישה לבטל את "הסדר הכבילה". בעקבות זאת, ביקש בית המשפט מהמדינה לגבש שיטה חדשה להעסקת מהגרי עבודה. לאחר חודשי דיונים ארוכים, הוחל ביישום הסדר ההעסקה החדש במאי 2005, בענף הבניין בלבד.

השנה, בפס"ד תקדימי בעל חשיבות עצומה, ביטל בג"ץ סופית את כבילת מהגרי העבודה ב-30 במארס 2006. השופטים הורו למדינה לגבש הליך חדש שלא יתנה את מעמדם החוקי של העובדים במעסיקם. הם גם התייחסו בפסיקתם להסדר החדש בענף הבניין. בעוד שלא פסקו באשר לחוקיותו, הם הצביעו על ליקויים והמליצו למדינה להמשיך ולשפר את ההסדר החדש. יחד עם זאת, אף שהממשלה אמורה היתה להציג את תוכניתה החדשה בספטמבר, היא המשיכה לבקש דחיות גם במהלך 2007. וכך, הסדר הכבילה היוצר מצב שתואר על ידי השופט חשין כ"עבדות מודרנית", ממשיך להיות שריר וקיים שנה וחצי אחרי שהוכרז כבלתי חוקי.

ילדי מהגרי עבודה חוגגים את יום המהגר הבינלאומי

ב. ילדי מהגרי עבודה

1. רקע

מזה שנים רבות, לחמנו למען זכויות ילדיהם של מהגרי עבודה הרואים בישראל את ביתם, אך חיים בה ללא כל מעמד חוקי או זכויות משפטיות. מאמצינו נשאו לבסוף פרי ב-18 ביוני 2006, כשממשלת ישראל העניקה מעמד חוקי לילדים העונים על הקריטריונים הבאים: הם מתגוררים בישראל מזה שש שנים לפחות; הגיעו ארצה לפני גיל 14; החלו ללמוד במערכת החינוך הישראלית; דוברים עברית שוטפת, וכניסתם הראשונה של הוריהם לארץ הייתה חוקית. בהתאם לכך, כ-600 מתוך 700 הילדים הלומדים בבתי ספר ישראליים צפויים לקבל מעמד חוקי.

בעקבות החלטה זו, סייענו ל-278 משפחות מ-35 ארצות להגיש למשרד הפנים את בקשותיהן למעמד חוקי. נכון לאפריל 2007, יותר מ-81 ממשפחות אלו קיבלו תשובה חיובית, בעוד ש-95 נדחו. ל-55 מתוך המשפחות הללו סייענו לערער על ההחלטה.

בסוף 2005 ותחילת 2006, בהתאם להנחה שהילדים הם הדוברים הטובים ביותר של עצמם, פתחנו קורס הכשרה במאבק ציבורי לילדי מהגרי עבודה. בקורס לימדנו אותם איך לנסח את המסר שלהם בכלי התקשורת, ובנוסף הם ארגנו תערוכות צילומים המתעדים את חייהם. כמה מצילומים אלה מעטרים דו"ח זה.

2. סיפורים

דינה (שם בדוי) בת ה-17 הגיעה לישראל מקולומביה כשהיתה בת שמונה. לדבריה, "אף אחד לא יודע מה מצבנו בארץ הזו. כשהייתי קטנה, לא היה איכפת לי לומר שהגענו לכאן מארץ אחרת. אבל אמא שלי לימדה אותי לא להגיד את זה, 'כדי שהם לא ילשינו למשטרה'. אמא שלי נעצרה ושחררה כמה פעמים. אני חייתי עם הסוד הזה הרבה שנים. רק בקורס פגשתי פעם ראשונה ילדים שנמצאים באותו מצב ולא הייתי צריכה עוד להסתיר את הסוד שלי".

רבקה ומרים (שמות בדויים) הן אחיות בנות שמונה ועשר. הן נולדו בישראל והוריהן הגיעו מגאנה. ב-2003, בשעה שתיים לפנות בוקר, הן התעוררו למשמע שוטרי מינהלת ההגירה שפרצו את דלת הכניסה לבית בפטיש של חמישה ק"ג. אביהן חשש ממעצר והסתתר מתחת למיטתן. השוטרים מצאו והכו אותו על כך שלא פתח את הדלת והסגיר את עצמו מייד. הוא נעצר. מתנדבינו פגשו בו בבית המעצר וסייעו לו להגיש ליחידה לחקירות שוטרים של משרד המשפטים (מח"ש) תלונה נגד האלימות שהופעלה נגדו בעת המעצר. בשל התמשכות החקירה, עלה בידינו לשחררו בערבות. התיק נסגר ובשל כך הגשנו עתירה. בינתיים, הוא נעצר בשנית, הפעם באוטובוס בדרכו לעבודה. גם הפעם עלה בידינו לשחררו לאחר שלא הובא בפני בית הדין כנדרש על פי חוק.

מזלן של רבקה ומרים שפר עליהן כיוון שאביהן נשאר בישראל בעוד שרוב האבות האחרים כבר גורשו. בזכות התערבותנו, הוא יזכה לראות את היום שבו יקבלו בנוותיו תעודות זהות ישראליות. למרות שילדים אחרים יקבלו מעמד חוקי דומה, הרי שאבותיהם שכבר גורשו לא יוכלו לשוב ולהיכנס ארצה. בזכות מאמצינו, תוכלנה רבקה ומרים ליהנות משהותן של אביהן לצידן ולהינות מתמיכת שני הוריהם במהלך שנות התבגרותן.

ליזי (שם בדוי) בת ה-11 נולדה בישראל לאם גנאית. היא ילדה שמחה שמצטיינת בלימודים ונהנית מהערצת חבריה הישראלים הרבים. לדבריה: "אני נעלבת כששוטרים אומרים לי לחזור לגאנה. איך אני יכולה לחזור למקום שאף פעם לא הייתי בו? אני חושבת שאם יכריחו אותי לחזור לגאנה זה יהיה מאד מוזר בשבילי ואנשים יצחקו עליי. חוץ מזה, אמא שלי אמרה לי שבגאנה, הילדות צריכות לקום מוקדם, לנקות את הבית ולהביא מים מהבאר ורק אז הן יכולות ללכת לבית-ספר. זה לא נשמע לי נחמד. זה לא הוגן שרק הבנות יהיו אחראיות לנקות את הבית". הבקשה למעמד חוקי של ליזי נדחתה כיוון שלא יכלה להציג תעודת לידה. מתנדבי המוקד סייעו לה ולאמה לערער על ההחלטה ואנו תקווה שגם הן תוכלנה להישאר בישראל, המדינה היחידה שליזי מכירה.

י. פליטים ומבקשי מקלט מדיני

צילום: אילן ספירא

א. פליטים בישראל

1. רקע

בשנת 2006 הבחנו בעלייה במספר העצורים פרקי זמן ארוכים. רבים מהם הם מבקשי מקלט מדיני, בעיקר מאפריקה. במקרים בהם נעצרו בטרם קיבלו מסמכי הגנה זמניים מנציבות האו"ם לפליטים (UNHCR), ממשלת ישראל מעכבת אותם במעצר. הם מוחזקים בכלא בהמתנים לראיון עם אנשי הנציבות, לאורך תקופה שעלולה להימשך חודשים ארוכים. אם הנציבות סבורה שטענותיהם מוצדקות, הם משתחררים וזוכים להגנה זמנית עד שמתקבלת החלטה בנוגע לזכותם לקבל מעמד פליט בישראל. אם החלטה שלילית, הם מגורשים מהארץ.

בין מבקשי המקלט יש שנמלטים מרדיפה פוליטית בארצותיהם ויש שנאלצים לברוח מהלחימה המתנהלת במולדתם. ב-2006, עבדנו בצמוד עם אזרחים מקוגו וחוף השנהב שאינם מסוגלים לשוב לארצותיהם כתוצאה מהסכסוכים האלימים המשתוללים שם. קבוצה של פליטים מליבריה שוהה אף היא בישראל מאותה הסיבה, אולם בעקבות הכרזה של נציבות הפליטים שהארץ אינה מסוכנת עוד, הודיעה ממשלת ישראל על כוונתה לגרשם ב-2007.

2. מה עשינו

סיוע פרטני. במהלך 2006, הענקנו ייצוג משפטי ל-41 אזרחיחוף השנהב ולשני ליברים. הצלחנו לשחרר כמחציתם. מתנדבים גם פעלו לטובתם של 96 ניגרים שטענו כי נרדפו בידי ממשלת ניגריה עקב השתייכותם השבטית. הצלחנו לשחרר 18 מתוכם.

פעילויות מדיניות ציבורית. עזרנו למרכז לקידום פליטים אפריקאיים לתכנן הפגנת מחאה מול לשכתו של ראש הממשלה. ההפגנה נערכה ב-5 ביוני 2006 בהשתתפות מאה מפגינים, והניבה עשרה אזכורים תקשורתיים. כמו כן יזמנו 120 אזכורים תקשורתיים, בארץ ובחו"ל, על פליטים באופן כללי, תוך התמקדות במצוקתם של הפליטים הסודאנים בישראל.

ב. פליטים סודאנים בישראל

1. רקע וסיוע פרטני

בשנים 2004–2006, 270 פליטים סודאנים נכנסו לישראל דרך הגבול עם מצרים. כמעט מחציתם היו ניצולי רצח העם באזור דארפור, בעוד שאחרים נמלטו מזוועות מלחמת האזרחים הממושכת בדרומה של סודאן. בקבוצה זו נכללו גם קטינים ונשים עם ילדים.

אמנת ז'נווה הרביעית משנת 1949 דורשת מהמדינות החתומות עליה שלא לנקוט נגד פליטים את אותם הצעדים שהיו נוקטות נגד אזרחי מדינת אויב. תקנה הומניטרית בינלאומית זו אומצה בהשפעת מדינת ישראל הצעירה, שזכרה לבריטניה לטובה את העובדה שבסופו של דבר קלטה יהודים גרמנים במהלך מלחמת העולם השנייה, לאחר שבתחילה כלאה אותם בשל היותם "אזרחי מדינת אויב". למרות זאת, ישראל פועלת בניגוד לאמנה בכך שהיא שוללת מהסודאנים בישראל את הזכות להגיש בקשה למקלט מדיני, בטענה שסודאן נחשבת למדינת אויב.

בתחילה, נעצרו הסודאנים בהתאם לחוק הכניסה לישראל, אותו חוק שלפיו נעצרים מהגרי עבודה. בתחילת 2006, כשעלה מספר הפליטים הסודאנים בישראל, החלה המדינה להחזיקם בכפוף לחוק חירום שנחקק ב-1954 למטרות שונות לגמרי, החוק למניעת הסתננות. חוק דרקוני זה מתיר מעצר ללא הגבלת זמן, בלא ביקורת שיפוטית, של כל אזרח של אחת המדינות הנמנות בחוק או של כל מי שעבר דרך מדינות אלו בדרכו לישראל.

סיוע פרטני. מתנדבי ועובדי המוקד ביקרו פליטים סודאנים המוחזקים בכלא "מעשיהו" פעמיים בשבוע וכן ערכו ארבעה ביקורים בכלא "קציעות" שבנגב. השהעניקו סיוע הומניטרי וייצוג לכ-220 עצורים; הם גבו עדויות מ-200, חילקו 130 כרטיסי טלפון ופנו לרויות בדרישה לטיפול רפואי בעבור 15. יחד עם עו"ד ענת בן-דור מהתוכנית לזכויות פליטים בביה"ס למשפטים, אוניברסיטת תל-אביב, עלה בידינו להביא לשחרורם של 46 פליטים שנעצרו בכפוף לחוק הכניסה לישראל למשמורת חלופית בקיבוצים. כמו כן, הגשנו בקשות לשחרור 74 פליטים שנעצרו בכפוף לחוק למניעת הסתננות, אולם רק שניים מהם שוחררו עד סוף 2006. גייסנו 75 מתנדבים על מנת לסייע לפליטים שהשתחררו לעמוד בתנאי שחרורם המכבידים.

2. מאבק משפטי ופעילות ציבורית

מאבק משפטי. באפריל 2006, הגישו מוקד הסיוע לעובדים זרים והתוכנית לזכויות פליטים באוניברסיטת תל-אביב עתירה לבג"ץ נגד החלת החוק למניעת הסתננות באמצעות ארבעה עותרים ייצוגיים. הדיון התקיים ב-8 במאי. השופטים הורו למדינה לקיים ביקורת שיפוטית שימועם לעצורים החלו באוגוסט, אך רק עם העצורים במעשיהו. רוב העצורים, שהוחזקו בקציעות, לא רואיינו עקב "קשיים לוגיסטיים". בסוף נובמבר, חזרנו לבג"ץ וביקשנו צו מניעה זמני שיורה למדינה לקיים ביקורת שיפוטית של כל העצורים תוך 14 יום. בעקבות זאת, הודיעה המדינה שביקורים דו-שבועיים יתקיימו בקציעות החל ב-13 בדצמבר. למיטב ידיעתנו, הבטחה זו מקוימת.

פעילות ציבורית. במהלך השנה, עמדה מצוקת הפליטים הסודאנים במרכזם של שני אירועים שקיימנו. באירוע ההתרמה שלנו בספטמבר, התמקדו שתי הרצאות בנושא. באירוע שערכנו לרגל יום המהגר הבינלאומי קיימנו דיון בהשתתפות שני פליטים.

צילום: אילן ספיירא

מוקד הסיוע לעובדים זרים, ביחד עם איתן שוורץ, הזוכה בתוכנית הריאליטי השגריר, הקימו את הוועד למען פליטי דארפור. הוועד מורכב מחבורה מגוונת של שמונה עמותות ובראשו עומד חוקר השואה הנודע, היועץ האקדמי של יד ושם, פרופסור יהודה באואר. הוועד קיים את הפעולות הבאות:

- בנובמבר 2006 נפגשנו עם הה"כ גלעד ארדן מהליכוד ועם הה"כ אבישי ברוורמן מהעבודה, שהסכים להקים שדולה בכנסת - "השדולה למען פליטי דרפור". במשך חודשים ארוכים ביקשו השניים לבקר במאהל שבכלא קציעות ובקשתם סורבה. לאחר שפנו ליועמ"ש לממשלה בנושא זה, מיהר השב"ס לסגור את אגף המאהל בו הוחזקו במשך שנה שלמה כ- 70 פליטים סודנים בתנאים קשים ביותר והעצורים פוזרו בבתי כלא אחרים.
- פרופ' באואר שלח מכתב לשני חברי הכנסת שהוזכרו לעיל בנוגע להצעות לשינויי חקיקה שיפגעו ביכולתם של הסודאנים לקבל מעמד פליטים בישראל. ארדן הצהיר על כוונתו לנאום בכנסת בנוגע לחקיקה זו ולקרוא לשינויים בה במטרה להגן על זכויות ניצולי רצח העם ופליטים אחרים. אנו מקווים לגייס חברי כנסת נוספים למאבקנו.

ועדת הכנסת לענייני עובדים זרים דנה בשאלת הפליטים הסודאנים בישיבה שקיימה ב-25 בדצמבר. הבאנו לישיבה שני פליטים מדארפור כדי שיוכלו לספר את סיפורם. חברי הוועדה, כמה מהם ניצולי שואה, התרגשו מאד למשמע העדויות. ראש הוועדה התחייב לשלוח מכתב לראש הממשלה ובו בקשה למתן מעמד חוקי לכל הפליטים הסודאנים בישראל.

3. סיפור אישי

טאהר (שם בדוי) ננולד בדארפור ב-1979. בגיל 22, הוא נעצר בידי אנשי בטחון סודאנים שטענו כי סייע למורדים. למרות שטאהר הכחיש את ההאשמות, הוא עונה קשות במהלך השבוע שבו היה כלא. לאחר ששוחרר בתנאים מגבילים מאד, הוא החליט לברוח למצרים. במצרים, פנה טאהר ל-נציבות האו"ם לפליטים (ה-UNHCR) בבקשה למעמד פליט, בקשה שנענתה בסופו של דבר. במהלך תקופה זו, הוא פגש את בת זוגו סעידה (שם בדוי), סודאנית אף היא, והשניים הולידו שתי בנות.

בדצמבר 2005, השתתפו טאהר וחבריו בהפגנה של פליטים מול בניין ה-UNHCR בקהיר. המשטרה פיזרה את ההפגנה באלימות. טאהר הוכה בידי שוטרי ונעצר למשך שבוע. ראוי לציין שמזלו שפר יחסית: 27 מחבריו להפגנה נהרגו מידי המשטרה המצרית, ורבים נפצעו קשה. עם שחרורו ממעצר, לא עלה בידו למצוא עבודה או תמיכה למשפחתו הצעירה, והם החליטו לברוח לישראל. לאחר תקופה ארוכה שבה אספו את הכספים הדרושים, ובעזרתו הכספית של ידיד שמתגורר בחו"ל, הם שכרו את שירותיו של מבריה גבול בדווי. המסע לישראל הינו מסע מסוכן והעלה חששות כבדים: בתם הבכורה היתה בת חמש בלבד וסעידה עדיין הניקה את התינוקות. כשנודע להם שחלק ניכר מהמסע יתנהל ברגל, וכי הצבא המצרי עלול לירות בהם, הם קיבלו את ההחלטה הקשה להשאיר את בתם הבכורה אצל אמה של סעידה במצרים, בתקווה שיוכלו לשלוח כסף כדי לפרנס את שתיהן.

ביחד עם זוג נוסף, חצו טאהר וסעידה את הגבול בבטחה ביוני 2006 והמתונו לחיילי צה"ל. הגברים נעצרו, בעוד שסעידה ויתר הנשים וילדיהן ננטשו ואומצו על ידי מקלט הממומן על ידי עמותה פרטית בצפון הארץ. חודשיים לאחר מעצרו, פגש את טאהר היועץ המיוחד של שר הביטחון לענייני מסתננים, אך הוא לא שוחרר שכן לא נמצאה עבודה חלופת מעצר הולמת.

בינתיים, ניסו מתנדבינו למצוא פתרון לטאהר ולמשפחתו, וליתר 13 המשפחות המפוצלות בישראל. בתחילת 2007, הסכים קיבוץ ברעם לקלוט אותם ביחד עם משפחה נוספת מדארפור. מתנדבינו נפגשו עם נציגי הקיבוץ והגישו בקשה רשמית לשחרור העצורים. בראשית מארס 2007 נענתה בקשתנו ווטאהר ובני משפחתו הועברו לביתם החדש. לאחר תשעה חודשי מעצר, הם שבו והתאחדו כמשפחה.

כיום עובד טאהר בחדר האוכל של הקיבוץ וסעידה עובדת במפעל. הם מרוויחים את הכסף שלו זקוקות אמה של סעידה ובתה במצרים. למרות שעתידם עדיין לוט בערפל, ואף שהם מתגעגעים מאד לבתם, הרי שבזכות התערבותנו, טאהר וסעידה נהנים מחיי משפחה כמעט נורמאליים, וממידה מסוימת של חופש.

תנאי מגורים של עובדי בניין מסין

הפגנה נגד גירוש מהגרי עבודה

שני מהגרי עבודה מתורכיה

ג. קטינים זרים בלתי-מלווים

1. רקע

בשנים האחרונות, גדל מספר הקטינים הבלתי-מלווים הנכנסים לשטחה של ישראל. עד כה סייענו ל-135 קטינים מארצות שונות, ביניהן, גינאה, סודאן, סומליה, אתיופיה, גאנה וניגריה. במקרים רבים, מדובר ביתומים; חלקם נמלטו מזוועות המלחמה או ההתעללות ואחרים חפצו לשפר את מעמדם הכלכלי הרעוע. ביניהם היו גם שנפלו קורבן לסחר בבני אדם: 25-30 קטינים מגינאה הובאו לישראל בידי אזרח גינאי לאחר שהובטחה להם תעסוקה חוקית כאן.

אף שאנו רואים בקטינים בלתי-מלווים קורבנות של הפרות זכויות אדם, מדינת ישראל רואה בהם מהגרים בלתי-חוקיים לכל דבר. הם מושמים במעצר מתוך כוונה לגרשם. רבים ממאמצינו ב-2006 נועדו לבלום את הגירושים הללו כיוון שאיננו סבורים שהם תואמו מראש, כנדרש, עם השלטונות בארצות המוצא באופן שיבטיח את שלומם. אף שבמקרים רבים עלה בידינו למנוע גירושים, הרי שטרם נמצא הסדר מקיף וארוך-טווח. תחת זאת, קטינים רבים נשארים במעצר במשך חודשים בלי כל תמיכה חברתית או תקווה לעתיד. חוסר הוודאות לגבי עתידם והשמעום רק מכבידים את הנטל הנפשי הכבד שהם כבר נושאים על גבם.

סוגיית הקטינים הבלתי-מלווים שכחה גם בארצות רבות בעולם. כמו בישראל, שיקולי הגירה של השלטונות בארה"ב ובאירופה קודמים לא פעם לחובת קיום אמנות בינלאומיות בנוגע ליחס לילידים. קטינים בישראל ובחו"ל חשופים לסכנה גבוהה של סחר לא חוקי בבני אדם, ניצול מיני וצורות אחרות של התעללות. אולם כמה מדינות מהוות דוגמה להתמודדות ראויה עם התופעה. הנה מספר דוגמאות:

- בקנדה ובבריטניה החוק קובע שקטינים יוחזקו במעצר רק כמוצא אחרון וגם אז למשך זמן קצר ככל האפשר.

- לפי אמות מידה בינלאומיות מקובלות, על קטינים להיות מטופלים בידי רשויות הרווחה ו/או כל גורם מוסמך אחר שבער הכשרה מיוחדת לעבודה עם בני נוער. כך הדבר במדינות כמו בריטניה, קנדה, הונגריה, בלגיה, איטליה וספרד.
- כשנכשלים המאמצים לאתר בעבור הקטינים הורים או משמורנים בארצות הקולטות או בארצות המוצא, ומוחלט שלטובת הילד יש להימנע מגירוש, מדינות כמו ספרד, איטליה ובריטניה מתירות להם להישאר.
- בהונגריה ובבלגיה, הקטינים מוחזקים במתקנים פתוחים מיוחדים המאוישים בידי עובדי משרד הבריאות, שעה שעונים נבדק לעומק.

2. מה עשינו

- ב-2006, הוחזקו כשמונים קטינים במעצר בישראל. עבדנו באופן אינטנסיבי עם כל הקטינים העצורים ועם עוד 30 קטינים שהועברו לחלופת מעצר. בנוסף לסיוע חומרי ותמיכה פסיכולוגית לעצורים, קיימנו את הפעילויות הבאות:
- שחררו עשרה קטינים למסגרות שונות, כולל למשמורנים בני ארצם (2), משפחות ישראליות (4) וכנימיות (4).
- ארבעה-עשר קטינים השתתפו בסדנת אומנות באפריל.
- חמישה קטינים השתתפו בקורס לציורי קירות, ביחד עם נערים מקומיים מיפו.
- מתנדבי שירות לאומי ארגנו שני ערבי קולנוע בהשתתפות 14 קטינים בכל פעם.

בשנה האחרונה נתקלנו בתופעה חדשה: בני נוער שטענו שהם קטינים הושמו באגף הבוגרים של בית המעצר. סיפקנו ייצוג משפטי ישיר, או שסייענו בייצוג המשפטי של שבעה קטינים שבית המשפט סירב לשחררם ממעצר בטענה שמדובר למעשה במבוגרים. המדינה ביססה את החלטתה על בדיקה שנועדה לאמוד את גיל העצורים. אנו סבורים שהבדיקה שבה נעשה שימוש אינה מהימנה ואינה מתאימה לאוכלוסיית קטינים זו, ולפיכך ערערנו על ההחלטה בנוגע לשניים מהקטינים. בסופו של דבר, שוחררו חמישה קטינים. בסוף 2006, בחר משרד הבריאות בשיטה שונה לקביעת הגיל. בתחילת ינואר 2007, התחייב משרד הבריאות להפסיק להשתמש בבדיקה הישנה. בנוסף, קראנו למדינה להעביר את הטיפול בעניין הקטינים מהמשטרה לרשויות הרווחה.

3. סיפורה של משמורנית

נורית וורגפט, עיתונאית בהארץ, היא ישראלית מיוחדת שבחרה להיות משמורנית של קטין שנעצר עם הגיעו לישראל. ההחלטה התקבלה מתוך עניין אישי ומקצועי עז בקהילות מוחלשות. נורית פיתחה קשרים הדוקים מאד עם קהילות המהגרים בישראל והחלה לייצג את עניינם בתקיפות. חקר בעיותיהם של קטינים בלתי-מלווים בישראל וכתביבה אודותם היוו אפוא המשך טבעי לפעילויותיה הקודמות.

בינואר 2006, היא ביקרה באגף הקטינים בכלא צוהר. לאחר שהאזינה לסיפוריהם קורעי הלב, היא קמה לעזוב, וסגרה את הדלת מאחוריה. היציאה מהכלא, בידיעה מלאה שאותם הנערים נשארים בפנים בלי שום תקווה לעתיד, זעזע אותה. היא פשוט לא היתה יכולה להשלים עם זה שהיא משאירה את הנערים במצב של חוסר ודאות מוחלט, והחליטה להפוך למשמורנית.

נורית העדיפה לקבל משמורת על נער דובר אנגלית. כך נכנס לחייה אומאריז מגינאה ביסאו – שהיה אז בן 17. בהתחלה היה מדובר בחוויה מאתגרת מאד. לדעתה של נורית, רוב הבעיות נבעו מהפערים התרבותיים

והכלכליים בין מערב אפריקה לישראל. בני מערב אפריקה לא פעם מהססים לבקש עזרה או הסבר. לדוגמא, בתחילה אומאריו לא עזר לה בעבודות הבית, לא בגלל שלא היה מעונין לעשות זאת, אלא פשוט

מכיוון שלא ידע להפעיל מכשירים חשמליים, ולא היה לו נעים לבקש עזרה. מאז, הם התגברו על האי-הבנות ויצרו קשר הדוק מאד. בחלוף שנה, נורית מרגישה שזו היתה אחת ההחלטות הטובות בחייה. התמזל מזלה: בני משפחה תומכים בה מאד. הם קיבלו את אומאריו כבן משפחה לכל דבר ונהנים ללמוד ממנו ועליו. מיומנותו הלשונית היוצאת מגדר הרגיל סייעה לו להשתלב בחיים בישראל והועילה לנורית בכמה ממאמריה. כיום אומאריו לומד עברית בירושלים. אף שעתידו עדיין לוט בערפל, הוא שוהה עתה במקום מוגן ובטוח, זוכה להזדמנות יוצאת מגדר הרגיל לצמוח ולהתפתח.

קוראים יקרים, נורית וורגפט מחפשת כיום אוניברסיטה בחו"ל שתסכים לקלוט את אומאריו, כיוון שסיכוייו לקבל אשרת סטודנט בישראל קלושים ביותר. אם יש לכם רעיונות, אנא צרו אתה קשר ישירות
nuritwu@gmail.com-ב

V. מוקד הסיוע לעובדים זרים

א. ג'ואן קראוץ': דיוקנה של מתנדבת

ג'ואן בת ה-25 מתגוררת במוצ'סטר. אביה בריטי ואמה במקור ממלזיה. היא טיילה רבות בתור ילדה ולמדה בבתי ספר ששמו דגש על שירות לקהילה. התעניינותה במתרחש במדינות אחרות, חיידק הטיולים שדבק בה והשתוקקותה לעזור לזולת השפיעו על בחירתה בקריירה מקצועית של סיוע הומניטרי ופיתוח. לג'ואן תואר ראשון בפילוסופיה ומדעי המדינה. לאחר קבלת התואר, היא שהתה במשך ששה חודשים בגואטמלה, שם התנדבה בפרויקט לפיתוח קהילתי והתגוררה במחיצת אוכלוסיות מורדים לשעבר. עם חזרתה לבריטניה, היא התנדבה בארגון אמנסטי אינטרנשיונל כמרצה בבתי ספר ואוניברסיטאות, מתרימה ו"סגנית רכזת ארצית" של קולומביה.

בשנה הבאה תתחיל ג'ואן את לימודי התואר השני שלה ב"עוני, קונפליקט ושיקום". בטרם תשוב לספסל הלימודים, היא ביקשה לבקר באזור כדי לשהות במחיצת חברה הישראלי ולהשתלב בעבודת שטח לקידום זכויות האדם בארצו. למרות שג'ואן שקלה להתנדב במספר ארגונים, היא הסבירה את בחירתה בנו כך: "מוקד סיוע לעובדים זרים נראה לי כמו ארגון שמשיג הישגים ממשיים". לדבריה, "הרעיון של עבודה עם פליטים מסודאן קסם לי כיוון שנאבקתי למענם באנגליה כשעבדתי עם אמנסטי. אני גם חושבת שהעבודה הזו תקנה לי ידע ונסיון מעשי שיעזרו לי להתכונן ללימודי התואר השני".

ג'ואן התנדבה במשך שלושה חודשים, ב"משרה" מלאה, ופיתחה תוכנית סיוע לפליטים סודאנים עם שחרורם ממעצר. היא גייסה מתנדבים ותיאמה את פעילויותיהם למען פליטים משוחררים, שימשה כתובת ראשונה לכל בעיה של הפליטים ומעסיקיהם, וארגנה פעילויות העשרה בעבורם. כשג'ואן החלה לעבוד איתנו, לא היתה לנו הגדרת תפקיד שכזו. כדי לבנות משרה התנדבותית כזו היה עליה לגלות כושר ארגון מופתי ולפתח תוכנית עבודה מובנית - משימה לא פשוטה בארגון שסובל ממחסור כרוני בכוח אדם ובמימון. לא רק שהיא בנתה מסגרת שכזו, אלא שהפכה לאדם אליו פנו הפליטים לפתרון בעיותיהם.

"אני חושבת שמוקד הסיוע לעובדים זרים עושה עבודת קודש. המאמצים שאנו עושים מחוללים שינוי ומביאים לתוצאות של ממש. למרות שלא כל מאמצינו מניבים את התוצאות המבוקשות, אנחנו לפחות מזיזים משהו. בסך הכל, אני מאד מתרשמת מהארגון הזה".

צוות ומתנדבי "מוקד סיוע לעובדים זרים" במשרד בת"א

ב. וועד מנהל, עובדים ומתנדבים

דירקטוריון:

- מרים דרמוני-שרביט, יו"ר
- לילי אנג'ל
- עו"ד ענת בן-דור
- ישי הדס
- עו"ד אביאל זילבר
- ד"ר גליה צבר
- עו"ד עודד פלר
- אלן קוחלי
- נגה שביט

צוות:

- שבי קורזן, מנכ"לית
- ליסה ריכלן, רכזת גיוס משאבים
- אמי סער, רכזת הקו החם
- סיגל רזן, רכזת פעילות ציבורית
- רום לבקוביץ', דובר
- עו"ד נעמי לבנקרון, יועצת משפטית לענייני סחר בנשים
- עו"ד עדי וילינגר, רכזת שטח לענייני סחר בנשים
- עו"ד יונתן ברמן, יועץ משפטי לענייני מהגרי עבודה
- שרון שטרן, מנהלת משרד

מתנדבים:

יותר מ-150 מתנדבים עבדו איתנו במהלך שנת 2006. הם סייעו למהגרים, עזרו לקורבנות סחר למטרות זנות, עבדו כמתרגמים וכבעלי מקצוע אחרים, וארגנו אירועים מיוחדים. ברצוננו להודות במיוחד לארבעה מתנדבי שירות לאומי: עידן חילי, אפרת רותם, יעל רלוי ושירה ענבר.

ג. על מוקד סיוע לעובדים זרים

מוקד סיוע לעובדים זרים היא עמותה א-מפלגתית וללא מטרת רווח, הפועלת להגן על זכויותיהם של מהגרי עבודה ולמגר את הסחר בבני אדם בישראל, מתוך שאיפה לבנות חברה ישראלית צודקת, שיוונית ודמוקרטית המקדמת סובלנות והגנה על חלשים. פעילות המוקד מתמקדת במתן מידע על זכויות, בייעוץ וייצוג משפטי, בהגברת מודעות הציבור ובשינוי המדיניות הממשלתית במטרה למנוע תנאים של עבדות מודרנית בישראל.

לתרומות: ניתן לשלוח המחאות ל"מוקד סיוע לעובדים זרים", נחלת בנימין 75, ת"א, 65154. ניתן גם לתרום באמצעות אתר האינטרנט ב- <https://www.litrom.com/hotline>

צרו איתנו קשר!

מוקד סיוע לעובדים זרים
נחלת בנימין 75, ת"א, 65154
טל' 03-5602530; פקס: 03-5605175
<http://www.hotline.org.il>
info@hotline.org.il

ד. תודות

אנו מודים לכל החברים, השותפים והתורמים הנדיבים המאפשרים את פעילותינו:

- The Kathryn Ames Foundation
- The Body Shop Foundation
- CAFOD
- The Heinrich Boell Foundation
- The Boston Jewish Community Women's Fund
- The European Union Commission in Israel
- The Friedrich Ebert Foundation
- The Gimprich Family Foundation
- The Richard and Rhoda Goldman Foundation
- The Harry Kramer Memorial Fund
- The Zanyvl and Isabelle Krieger Fund
- The Levi Lassen Foundation
- The Meyer and Morris Kaplan Family Foundation
- The National Council of Jewish Women
- The New Tudor Foundation
- The Rich Foundation
- The Rowan Charitable Trust
- The Royal Netherlands Embassy
- The Shapell Foundation
- The Sigrid Rausing Trust
- W. F. Southall Trust
- The Irwin Stern Foundation
- The United Nations Voluntary Trust Fund on Contemporary Forms of Slavery
- U.S./Israel Women to Women
- U.S. State Department
- Stanley & Dorothy Winter Philanthropic Fund

• ברק 013

• צ'ק פוינט

• עיריית תל אביב-יפו

• קרן אביעד

• קרן ברכה

• הקרן החדשה לישראל

• קרן מוריה

• תורמים פרטיים בארץ ובחו"ל, כולל תמרה גוטשטיין

תמונות מאירועי יום המהגר הבינלאומי שמאורגן על ידי "מוקד סיוע לעובדים זרים" מידי שנה בסינמטק ת"א

בשער האחורי: פליטים סודנים בטיול לירושלים
שארגן "מוקד סיוע לעובדים זרים"

מוקד הסיוע לעובדים זרים

נחלת בנימין 75, ת"א, 65154

טל' 03-5602530 ; פקס: 03-5605175

<http://www.hotline.org.il>

info@hotline.org.il